Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

№ 176 (4812)
СУББОТО
СЕНТЯБРИИН 8
1945 он
Сэн 20 мүнгэ

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

„Хуряалга—сезонно хэрэг ба тэрэ хадаа хүлеэхэ дурагүй юм. Саг соонь хуряагаа һаа—шүүхэш, гээгдээ һаа—алдахаш".

И. СТАЛИН.

ТАРЯАХУРЯАЛГЫЕ ҮДЭР ҺҮНИГҮЙ ЯБУУЛХА

Манай республикын колхозууд таряахуряалгада ороһоор үнихэн болобо. Энэ үе соо түрүү колхозууд таряа хадаха түсэбөө хахадһаань һайса үнгэргөөд, хуряалгын хүдэлмэринүүдэй дунда забһар гаргангүй ябуулһанай ашаар, гүрэнэйнгөө урдахи уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Тарбагатайн, Иволгын, Сэлэнгын хэдэн колхозууд август соо гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө һураггүй үлүүлэн дүүргэөд, сентябрь соо үшөө шангаар хүдэлмэрилжэ байха юм. Тэдэнэй тоодо Сэлэнгэһээ—Тельманай, Загастайн сомоной Молотовой, 18 партсъездын нэрэмжэтэ. Тарбагатайһаа — «Авангард», Путь Ленина». Иволгаһаа—«Улаан Оронго» болон бусад колхозуудые оруулмаар байна.

Японско булимтарагшадай дарагдажа, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан сагай мандаһан илалта ба агуухэ вождь Сталин багшын арад зондо хандаһан хандалгада харюу болгон түрүү колхоз, МТС-үүд хуряалгын темпые бүри шангадхажа, гүрэндэ тушааха таряа тээһэн улаан ашаануудые олоор эмхидхэбэ. Тарбагатайн аймагай «Авангард» артелиин членүүд Илалтын үдэрэй хүндэлэлдэ зорюулан, сентябриин 3-да 120 центнер эрхим шанартай таряа тээһэн улаан ашаа бэлэдхэлэй пунктда ябуулаа. Иимэ улаан ашаануудые эмхидхэһэн жэшээнүүд хаа-хаанагүй бии.

Таряахуряалгые бүримүһэн түгэсхэжэ, гүрэнтэйгөө хүсэд тоосохо болзорнууд үнгэржэл байна. Тиигэбэшье, республикын олонхи колхозууд ургаса хуряалгые унжагайруулжа, гүрэнтэйгөө саг соонь тоосохо ябадал болошогүйгөөр һаатуулжа байха юм. Энээнэй ушар шалтагаан юуб гэхэдэ, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй «таряан үшөө эдеэшээдүй, хуряалгын хүдэлмэриие хура бороо һаатуулна» гэхэ мэтын шалтагуудые барижа, хүдэлмэришэ хүсэн болон машина зэмсэгүүдээ поли дээрэ бүгэдынь элсүүлээгүй байһанһаа болоно. Хори, Хэжэнгэ, Яруунын колхозууд аяар августын 20 хүртэр ургаса хуряалгада шиидэжэ ороогүй дээрэһээ мүнөө хүртэр республика соо гээгдэһээр. Хуряалгые хожомдожо эхилһэнһээ болоно, эндэхи колхозууд гүрэндэ таряа тушаалгые хүсэд эхилээдүй байна.

Машинно-тракторна станцинууд комбайн машинануудые таряанай болохотой хамта поли дээрэ бүгэдынь гаргаха уялгатай байһан аад, тэрэнээ аяар мүнөө хүртэр дүүргэнэгүй. Хоринн, Закаменай, Эгэтын МТС-үүд аяар сентябрь гартар энэ гэхэ таряа комбайнаар хуряагаагүй байба. Тэрэшэлэн Бага-Куналейн, Үдын, Үшөөтэйн, Тимлюйскэ болон бусад МТС-үүд бүхы комбайнуудаа таряахуряалгада гаргаадүй ба хүдэлмэрилжэ байһан комбайнова агрегат болон комбайнернуудай ажалые зүбөөр эмхидхэжэ шадаагүй байһаар.

«Хуряалга—сезонно хэрэг ба тэрэ хадаа хүлеэхэ дурагүй юм. Саг соонь хуряагаа һаа—шүүхэш, гээгдээ һаа—алдахаш», гэжэ нүхэр Сталин сэсэ мэргэнээр хэлэһэн байна. Хэрбээ хуряалгын сезониие алдаһан колхоз, совхоз байгаа һаа ургасаяа ехээр гээжэ, гүрэнтэйгөө саг соонь тоосожо ба хүрэнгэ хаажа шадангүй мүн өөһэдөө эдихэ таряагүй хооһон һуухадаа болохо. Тиимэдэ ургаса хуряалгые сезон соонь үнгэргэжэ, нэгэшье мохсогор таряа гээлтэгүйгөөр абахын түлөө колхозууд бүхы хабаяа элсүүлхэ болоно. Нютагуудтахи партийна, советскэ, газартаряалангай органууд таряахуряалгын бүхы хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр үнгэргэжэ, гүрэндэ тушааха түсэбүүдые саг соонь дүүргэхэ ябадал хангахын тулада эрид шанга хэмжээнүүдые хараалан, колхоз, МТС-үүдтэ бодото туһаламжа ба хүтэлбэри хүргэхэ зорилготой.

Таряахуряалга ба гүрэндэ тушаалгануудые болзорһоонь урид үнгэргэхын түлөө республикын бүхы эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд ба МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ үргэнөөр оролсожо тодорхой уялгануудые абаһан байна. Мүнөө болоходо эдэ уялгануудаа саг болзор соонь эрхим шанартайгаар дүүргэхын түлөө колхозник, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэ бүхэн эрид шангаар тэмсэхэ уялгатай болоно. Илалтын жэлэй ургаса хуряалга дээрэ дэлгэрһэн бүгэдэарадай энэ мүрысөөе үдэр бүри хүтэлбэрилжэ, хүн бүхэнэй бэедээ абаһан уялгануудые дүүргүүлхын түлөө колхозой правлени, МТС-эй директи болон партийна организацинууд шухала анхаралаа табиха зэргэтэй.

Агуухэ Илалтаар зоригжоһон манай республикын таряашад ургаса хуряалгые сезон соонь үнгэргэжэ, гүрэнтэйгөө түргэн тоосон, Эхэ орон ба Улаан Армидаа улам ехэ эдеэ хоол үгэхын түлөө эсэшэ-сусашагүйгөөр тэмсэжэ, таряахуряалга дээрэ тохёолдоһон бүхы дутуунуудаа энэ гэһээр усадхаха байһаниинь лабтай.

Советскэ Информбюроһоо

Оперативна мэдээн

Алас Дурна зүгтэ сентябриин 3 ба 4-дэ манай сэрэгүүдтэ 18.000 японско солдат ба офицернүүд болон 13 генерал плендэ ороһон байна. Плендэ ороһон генералнуудай дунда Квантунска армиин главнокомандалагша генерал Ямада Стодзо, Квантунска армиин штабай начальник генерал-лейтенант Хата Хикосабуро, Квантунска эрмиин штабай оперативна управлениин начальник генерал-майор Мацумура Носикадзу гэгшэд бии.

СОВИНФОРМБЮРО.

Америкын Холбоото Штадуудай Президент г-н Трумэндэ

Капитуляци хэхэ актда Япониин гараа табиһан үдэртэ Япониие дараһан агуухэ илалтатайгаар дашарамдуулан Таниие, Америкын Холбоото Штадуудай Правительствые болон американска арад зониие амаршалхые зүбшөөрыт.

Арюун һайхан илалта түйлаһан хадань, Америкын Холбоото Штадуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ баяр хүргэнэб!

И. СТАЛИН.

Генералиссимус Сталинда

Президент Трумэнһээ

Япониие дараһан Союзнигуудай ниитын илалтатай дашарамдуулан амаршалжа, Танай инаг һайн бэлэг эльгээһэнэй түлөө американска арад зоной болоод минии өөрымни сэдьхэлдээ ханамжатай байһаниие хүлеэн абажа хайралыт.

Бүхы Союзнигууд хадаа өөрһөөн хэды шэнээн ресурс гаргажа шадаха аргатай байһан тэды зэргээр илалтада хубитаяа оруулһан байна, тиин мүнөө бидэнэр барандаа үни удаан саг соо амгалан тайбан байха ба эб найрамдалда дуратай бүхы оронууд шэнээр сэсэглэн һалбарха юм гэжэ найдажа шадаха байнабди.

ССР Союзай Верховно Соведэй Президиумдэ

Японидо эсэргүү дайнай дүүрэһэнэй дашарамда, ССР Союзай Верховно Соведэй Президиум болбол Дайлалдажа байгаа Армиин личнэ составһаа наһажаал болоһон (арбан гурбан жэл соохи аха наһанай) хүнүүдые албанһаа табиха тухай ССР Союзай Верховно Соведэй 12-дахи сесси дээрэ 1945 оной июниин 23-да баталагдажа абтаһан Закон хадаа Алас Дурна зүгтэ байһан Улаан Армиин сэрэгүүдтэ хабаадаха зэргэтэй гэжэ тогтообо.

МОСКВА. Улаан талмай В. Ковригинай фото (ТАСС-эй фотохронико).

БМАССР-эй Совнаркомдо

БМАССР-эй Совнарком болбол СССР-эй СНК-гэй 1945 оной августын 21-эй тогтоолтой зохилдуулан, 1945 оной ургасаһаа таряа бэлэдхэхэ түсэбые бүхы республикын дүүргэтэр колхозууд, колхознигууд ба үмсын ажалтай таряашан үрхэтэнэй таряа, талха, хилээмэ худалдаха ба андалдаха, һэлгүүлхэ ябадал хорижолбо.

Колхознигууд, колхозууд болон үмсын ажалтай үрхэтэн гүрэндэ таряа тушааха байгуулагдаһан түсэбэй бүхы республика соо дүүрэһэн ба мүн колхозой үрһэнэй, эдеэ хоолой фонднуудые байгуулһан хойно имагтал СССР-эй СПК-гэй зүбшөөрэлтэйгөөр таряа худалдажа болохо байна.

Энээниие хазагайруулһан колхоз ба нюурнууд суудээр харюусалгада хабаадуулагдаха болоно. Тэрэшэлэн таряа, талха хуули бусаар худалдаһан колхознигууд болон үмсын ажалтан ялада унаха ба сүүдтэ үгтэхэ байна.

Илалтын хүндэлэлэй улаан ашаанууд

ТАРБАГАТАЙ. **(Телефоноор абтаба).** Сентябриин 2-ой үдэшэлэн «Авангард» артелиин центрһээ үргэлжэлөөд бүхы бригада, малажалай фермэ, гүүртнүүд дээгүүр агуухэ вождь Сталинай радиогоор хэлэһэн алтан үгэтэ хандалга тухай баяртай хүхюун хөөрэлдөөнүүд боложо эхилээ һэн. Тиигэһээр байтар ниитэ колхозно митинг болохо тухай зар түргэн тараба.

Уданшьегүй олон зоной хабаадалгатай митинг нээгдэжэ, тэндэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Щербаков болбол японско империализмын дарагдажа, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан сагай мандан ерэһэнэй тухай мэдээсэл хэбэ. Тэндэ сугларагшад арадуудай агуухэ вождь Генералиссимус Сталинай хандалгада харюу болгон хамаг бүхы хүдэлмэреэ хоёр гурбан дабхар эршэтэйгээр ябуулжа, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые улам саашань бэхижүүлхэ хэрэгтэ ами бэеэ гамнахагүй байһанаа нэгэн хүн шэнгеэр мэдүүлбэд.

Тарянажалай бригадын бригадир нүхэр Зайцев үгэ хэлэхэ зуураа, Илалтын хүндэлэлдэ зорюулан ургаса хуряалгаяа түргэн ба эрхим шанартайгаар дүүргэжэ, гүрэнтэйгөө хаһа соонь тоосохо хэрэгтэ унаһан малтайгаа абангүйгөөр хабаадалсахабди гэжэ бригадынгаа зүгһөө арюун тангариг үгэбэ.

Митингдэ хабаадагшад болбол Илалтын үдэрэй хүндэлэлдэ зорюулан сентябриин 3-ай үдэр 120 центнер улаан ашаа ябуулха гэһэн тогтоол гаргаад, шэлэмэл таряа тээжэ бэлэдхэлэй пункт тээшэ үдэшэһэн байна. Тэрэшэлэн 10 гектар нормын орондо сентябриин 3-да 20 га намарай хара таряа хэбэ. Эндэхи эхин һургуулиин бүхы һурагшад 2 центнер колос түүхэ уялга абаад, энэ үдэр поли дээрэ эмхитэйгээр гараһан байха юм.

«Путь Ленина» колхоз Илалтын үдэртэ зорюулан сентябриин 3-да 80 центнер, үглөөдэрынь—90 центнер таряа тээһэн улаан ашаануудые эмхидхэв.

Дээрэхи артелиинхид агуухэ Сталинай арад зондо хандаһан хандалгада харюу болгон бултадаа поли дээрэ гаража, таряа хадалга, сохилго, гүрэндэ тушаалгануудые нилээдгүй шангадхаба.

Ф. ВОРОНЦОВ.

ТҮРҮҮ КОЛХОЗУУД АБАҺАН УЯЛГАНУУДАА ДҮҮРГЭЖЭ БАЙНА

(ВКП(б)-гэй Байкало-Кударын айкомой секретарь нүхэр Мирошниченко гэгшэтэй хөөрэлдөөн)

Байкало-Кударын аймагай эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд ба хүдөө ажалай специалистнарай Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо бэе дээрээ даажа абаһан уялгануудаа ямараар дүүргэжэ байһан тухайнь манай газетын корреспондентдэ дурсагдагша айкомой секретарь нүхэр Мирошниченко иигэжэ мэдүүлбэ гэбэл:

Мухаршэбэрэй аймагай «Красный Заган» артелиин членүүдэй уряалые хүндэтэйгөөр хүлеэн абажа, Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон бүхы колхознигууд ба МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд Эхэ оронойнгоо оборонно хүсэ шадалые улам саашань хүгжүүлэн өөһэдынгөө материальна эрилтэнүүдые һайжаруулха зорилгоор, поли дээгүүр унаһан малгайгаа абангүйгөөр ажаллахабди гэжэ патриотическаар мэдүүлһэн байха юм. Тиин, манай аймагай колхознигууд, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд ба хүдөө ажалай специалистнар доро дурсагдаһан уялгануудые абажа, Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ ороһон байна гэбэл:

1. Хуряагдажа абтаха колосто таряанай хадалгые сентябриин 10 хүртэр һайн шанартайгаар дүүргэхэ. Овощь ба хартаабхын хуряалгые сентябриин 20 болтор шиидхэхэ. Тракторна хүдэлмэриин жэлэй түсэбые энэ оной октябриин 1 болтор хүсэд дүүргэхэ. Комбайн бүхэнөөр 200 гектар хуряаха. 1.000 гектар намарай тарилгые хоёр дахин хахалһан нар дээрэ эрхим шанартайгаар хэжэ дүүргэхэ.

2. Гүрэндэ таряа, хартаабха овощь болон бусад продуктнуудые болзорһоонь түрүүн тушаажа, ноябриин 1 хүртэр үлүүлэн дүүргэхэ.

3. 1945—46 онуудай үбэлэй сагта хамтын малда хэрэгтэй болохо үбһэ тэжээлые бардамаар бэлэдхэхэ, мүн бүхы малаа урин дулаан байраар хангаха мэтэ.

Тиин, түрүү колхозууд абаһан уялгануудаа арюунаар дүүргэжэ байна. Аймаг соохи социалистическэ мүрысөөндэ Кировай, Сталинай, Пушкинай нэрэмжэтэ, «Майн 1», «Красный пахарь» колхозууд таряахуряалгаар түрүүлжэ ябана. Дурсагдагша артельнүүд таряа хадаха түсэбүүдээ дүүрэн бэшэ мэдээгээр 40-һөө 45 процент хүртэр дүүргэһэн байха юм.

Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ эршэмтэйгээр оролсожо, колхозно поли дээрээ дабхар хүсэтэйгөөр ажаллахые хүсэһэн эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд ба МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябанад.

Таряахуряалгаар плажа ябаһан колхозуудаар түрүүшүүлэй тоо үдэр ерэхэ бүри олошорно. «Майн 1» колхозой таряа боогшодой олонхид үдэрэйнгөө нормонуудые эрхим шанартайгаар үлүүлэн дүүргэдэг юм. Тэдэнэй дундаһаа үдэрэй 800 боолто хүртэр таряа боодог колхознигууд Конева, Вторушина гэгшэд түсгаар шалгаржа гарадаг.

Хандалиин сомоной Пушкинай нэрэмжэтэ колхоздо полевой хүдэлмэриин түрүүшүүл баһал олошоржо байнхай. Тус колхоз таряа хадаха түсэбөө 50 процент дүүргэжэ, гүрэндэ 900 гаран пүүд тушаагаа. Эндэ хүдэлмэрилдэг комбайнер Евдокия Ермакова гэгшэ байгуулагдаһан нормоо 120 процент хүртэр һайн шанартайгаар дүүргэнэ. Түрүүшын зургаан үдэр нүхэр Ермакова 48 гектарай орондо 65 га хуряаһан байна.

«Октябрь» колхоздо үндэр бүтээсэ ба эрхим шанар түйлэдэг колхознигуудай тоо һаянай олон болоо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай инвалид Семён Николаевич Белоусов гэгшэ жаткаар 5 га хүртэр хадана. Таряа боогшод Тугаринова, Лоскова ба бусад нормонуудаа 120 процент хүртэр һайн шанартайгаар дүүргэдэг байна.

«Майн 1» колхоз намарай хара таряа хэхэ түсэбөө августын 29-дэ дүүргэһэн байха юм. Тэрэшэлэн Куйбышевай нэрэмжэтэ, «Красный пахарь» колхозууд намарай тарилга хурдан темпэтэйгээр ябуулжа байна.

Адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ талаар түрүү колхозууд бага бэшэ хүдэлмэри ябуулжа захаланхай. Тиимэ колхозууд үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхын хажуугаар, малай байра байдалые дулаалжа ба шэнээр түхеэржэ байна.

Таряахуряалга, гүрэндэ тушаалга болон бусад шухала хүдэлмэринүүдые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ эршэмтэйгээр оролсоһон манай аймагай колхозууд агуухэ вождь Сталин багшын арад зондо хандаһан хандалгада харюу болгон Эхэ орон болон Улаан Армидаа улам ехэ талха таряа үгэхые эрмэлзэн, үшөө харюусалгатай уялгануудые абаба.

Япониие бүримүһэн илаһан агуухэ Илалтада зорюулагдаһан митинг болон суглаануудта хабаадаһан бүхы колхознигууд ба МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд таряахуряалга ба гүрэндэ тушаалгануудые саг болзор соонь дүүргэжэ, оронойнгоо оборонно хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэбди гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлбэд.

М. И. Калинин г-н Гроза гэгшэтэй уулзаба

Сентябриин 5-да СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. И. Калинин болбол Румыниин Премьер-Министр г-н Петре Гроза гэгшэтэй уулзаһан байна.

Тус уулзалган болоходонь СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссарай Орлогшо В. Г. Деканозов байлсаба.

В. М. Молотов г-н Татареску гэгшэтэй уулзаба

Сентябриин 5-да СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотов болбол Румыниин Гадаада Хэрэгүүдэй Министр г-н Татареску гэгшэтэй уулзаба.

Тус уулзалган болоходонь Румынида һуугаа СССР-эй посол С. И. Кавтарадзе болон СССР-тэ һуугаа Румыниин посол г-н Н. Иордан гэгшэд байлсаба.

СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотовойдо Румыниин Премьер-Министр г-н П. Гроза ба Вице-Премьер болон Гадаада Хэрэгүүдэй Министр г-н Г. Татареску гэгшэдые хүндэлһэн завтрак болобо

Сентябриин 6-да СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотов болбол Румыниин Премьер-Министр г-н П. Гроза болон Вице-Премьер болон Гадаада Хэрэгүүдэй Министр г-н Г. Татареску гэгшэдые хүндэлжэ завтрак үгэһэн байгаа.

Энэ завтрак дээрэ мүн тэрэшэлэн Зам Харилсаанай ба Олониитын Хүдэлмэринүүдэй Министр г-н Георгиу Деж, Арадай Гэгээрэлэй Министр г-н Ш. Войтек, СССР-тэ һуугаа Румыниин Элшэн-Сайд г-н И. Иордан, эбтээ оролгын условинуудые дүүргэхэ тушаа Комиссиин Түрүүлэгшэ г-н М. Гельмеджану, г. г. М. Солаколу, Б. Шкиопу, М. Бабеш гэгшэд байлсаба.

Советскэ талаһаа СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Гадаадын Худалдаа-Наймаанай Арадай Комиссар А. И. Микоян, СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссарай Орлогшонор А. Я. Вышинский болон В. Г. Деканозов, Румынида һуугаа СССР-эй Элшэн-Сайд С. И. Кавтарадзе, Румынида байгаа Союзна Хиналтын Комиссиин Түрүүлэгшын Орлогшо генерал-полковник И. З. Сусайков болон СССР-эй НКИД-гэй харюусалгата сотруднигууд А. П. Павлов, А. А. Лаврищев, Н. Н. Яцкевич гэгшэд байлсаба.

Тэрэ завтрак хани һайн оршон байдалда үнгэрбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Гүрэнэй Университедүүдые дүүргэһэн хүнүүдтэ үгэхын тулада үбсүүнэй тэмдэг бии болгохо тухай

1. Гүрэнэй университедүүдые дүүргэһэн хүнүүдтэ үгэхын тулада үбсүүнэй тэмдэг бии болгохо.
2. Гүрэнэй университедүүдые дүүргэһэн хүнүүдтэ үгтэхэ үбсүүнэй тэмдэг тухай дүрим, үбсүүнэй тэмдэгэй хэлбэр маяг ба тэрэнэй дүрсэ хэлбэриие баталха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ
М. КАЛИНИН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь
А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1945 оной сентябриин 4.

Гүрэнэй Университедүүдые дүүргэһэн хүнүүдтэ үггэхэ үбсүүнэй тэмдэгэй ДҮРИМ

1. Гүрэнэй университедые дүүргэһэн хүндэ үбсүүнэй тэмдэг үгтэхэ юм.

2. Үбсүүнэй тэмдэг барюулха ябадал хадаа гүрэнэй университедэй курсые дүүргэһэн тухай диппломтой нэгэ доро барюулагдаха байна.

1918 онһоо 1945 он болтор гүрэнэй Университедүүдые дүүргэһэн хүнүүдтэ үбсүүнэй тэмдэгүүд тэдэнэрэй һураһан гүрэнэй университедүүдээр үгтэхэ байна.

3. Үбсүүнэй тэмдэг болбол Университедэй ректорээр Союзна республиканuудай Гэгээрэлэй Арадай Комиссариадай үмэнэһөө барюулагдаха болоно.

4. Гүрэнэй Университедүүдые дүүргэһэн хүнүүд үбсүүнэй тэмдэгые үбсүүнэйгээ баруун хажууда, СССР-эй орденууд ба медальнуудай доодо талада зүүхэ юм.

Гүрэнэй Университедүүдые дүүргэһэн хүнүүдтэ үгтэхэ үбсүүнэй тэмдэгэй дүрсэ хэлбэри

Гүрэнэй университедүүдые дүүргэһэн хүнүүдтэ барюулагдаха үбсүүнэй тэмдэг болбол хүхэ эмаль түрхиһэн, захаараа сагаан эмалива будалтай, алталмал хүбөөтэй, тобойн гараһан ромбо байха. Тэмдэгэй тэг дунда хүхэ эмаль дээрэ Советскэ Союзай гербын алталмал дүрсэ хэгдэхэ байна. Тэмдэг болбол мүнгэнһөө шудхагдаха.

Үндэрэйнь хэмжээнь 45 мм. Үргэниинь 26 мм.

Тэмдэгэй ара таладань тус тэмдэгые хубсаһанда үлгэхэ булавка байха.

Агитаторнуудта туһаламжа

Гурбан державануудай Берлинскэ конференци

1945 оной июлиин 17-до СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшэ Советскэ Союзай Генералиссимус нүхэр Сталин, США-гэй Президент Гарри Трумэн, Великобританиин Премьер-Министрнүүд Уинстон Черчилль ба Клемент Эттли гэгшэд гурбан талын Берлинскэ конференци дээрэ уулзаба. Тэндэ июлиин 17-һоо 25 хүртэр 9 заседани болоо. Английска парламентда болоһон һунгуулиин дүнгүүдэй гаргагдажа байһан үедэ хоёр үдэр забһарлаба. Лейбористнуудай правительствын шэнэ составые эмхидхэжэ, Великобританиин премьер-министр болоод Лондонһоо Эттлиин бусажа ерэһэнэй һүүлдэ үшөө дүрбэн заседани болоо. Потсдамда ойро Сисилиан-Хофто болоһон конференци 1945 оной августын 2-то дүүрэбэ. Конференци дээрэ СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотов, США-гэй Гадаада Хэрэгүүдэй Министр Бирнс, Англиин—Иден ба Бевин, Гадаада Хэрэгүүдэй Министерствонуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, союзна арминуудай генеральна штабуудай түлөөлэгшэд, советнигүүд, экспертнүүд, консультантнууд байлсаба.

Агууехэ державануудай хүтэлбэрилэгшэдэй энэ конференци хадаа диилдэһэн Берлиндэ болоһониие тэмдэглэхэдэ һонирхолтой байха юм. Сталин, Рузвельт, Черчилль гурбанай уулзаһан нэгэдэхи конференци 1943 оной ноябриин һүүл багта Иранай столица Тегеранда болоо һэн. Тиихэдэ германска армиин гол хүсэнүүдэй урдаһаа Улаан Армиин хүндэ байлдаануудые хэжэ байһан үе байгаа. Конференци болбол нүхэр Сталинай уриһанай ёһоор, советскэ посольствын байрада болоһон байна. Нүхэр Сталин болбол Ирандахи немецкэ фашистнууд ба тэдэнэй агентнүүдэй зүгһөө Рузвельт ба Черчилльдэ хардалга хэхээр бэлэдхэжэ байһан ушарые уридшалан мэдэжэ, Рузвельт ба Черчилльдэ һануулһан бэлэй. Тэрэ ушар дээрэһээ Иранска Конференциин заседани советскэ посольстводо болоһон байгаа. Гурбан союзна державануудай хүтэлбэрилэгшэд хамта байрлажа, хамта заседанинуудые хэжэ, фашистска Германида эсэргүү хамтадаа хэхэ тэмсэлэй асуудалнуудые шиидхээд, Черчиллиин 69 жэлэй ойе тэмдэглэһэн ба Великобританиин король Георг VI гэгшын Сталинград городто үгэһэн бэлэг болохо хүндэлэлэй мэсые барюулалсаһан ба абалсаһан байха юм.

Тегеранска конференци дээрэ хоёр фронтын абарга соо Германиие хабшахын тулада гансахан зүүн талаһаань бэшэ, мүн баруун талаһаань сохихын тулада Европодо хоёрдохи фронтые нээхэ гэжэ шиидхэһэн юм. Гурбан державануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хоёрдохи уулзалга сүлөөлэгдэһэн Крымэй Ялтада 1945 оной февральда болоһон байна. Манай советскэ газар дайда немецкэ булимтарагшадһаа бүримүһөн сэбэрлэгдэбэ. Немецко-фашистска арми хоёр фронтын хоорондохи абаргада хабшагдажа байба. Гитлеровскэ Германида эсэргүү дайнай фронт дээрэ энэ үедэ ямар оршон байдалтай болоод байһаниие энэ конференциин оршон байдал харуулһан байха юм. Держава бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд тус бүридөө кабинедүүдтэй байгаа, гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд өөһэдөө, мүн тэдэнэй делегациин членүүд Конференцидэ хабаадалсагшад бүгэдөөрөө Крымэй гайхамшагта үзэсхэлнүүдые хаража үзэхэ арга боломжотой болобо. Крымскэ конференци дээрэ зүүн ба баруун, урда ба хойто талаһаань, хуурай газар ба далай дээрэ, агаарһаа Германида эсэргүү дайн сэрэг хэхэ ябадалнуудые зүбшэн хэлсэбэ. Энэ конференци дээрэ дайн сэрэгэй хойто тээхи эб найрамдалые ба арадуудай аюулгүй байдалые эмхидхэхэ бэлэдхэл тухай абтаха хэмжээ ябуулганууд зохёогдобо. Тусхайлан хэлэхэдэ Нэгэдэмэл нациинуудай организациин Уставые зохёохоор Сан-Францискодо конференци татаха асуудал шиидхэгдэһэн байгаа.

Гурбан державануудай гурбадахи уулзалгань Берлиндэ болобо. Энэ болбол гурбан союзна державануудай хүтэлбэрилэгшэдэй Европодо дайнай дүүрэһэнэй хойто тээхи түрүүшын конференци болоо. Берлиндэ конференци татаһан ушарые тэмдэглэхэдэ үлэмжэ удхатай, түүхэдэ орохо ябадал болоно. Бүхы дэлхэйдэ аюул ушаруулжа, байтараа Улаан Армида дарагдаһан Берлин болбол дайн сэрэгэй хойто тээ Европын байдалые зохёохо, арадуудай бүгэдэниитэрээ аюулгүй байха, уласхоорондын хани барисаатай ба эб найрамдалтай байха, мүн эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ конференциие татаха газар боложо үгөө. Берлин болбол Москвае мэдэлдээ абаха гэһэн юм. Теэд, Берлин унажа, Москва Илалтын баярай сэнгэлгэ хэбэ. Илалтын парадай болоһон үдэртэ Улаан талмай дээрэ Ленинэй Мавзолейн хажууда диилдэһэн германска армиин тугууд шэдэгдэн хаягдаһан байха юм.

«Президент Трумэн, Генералиссимус Сталин ба Премьер-Министр Эттли гэгшэд тэдэнэй правительствонууд ба арад зон хадаа нэгэдэмэл бусад нациинуудтай хамта үнэн шударгуу ба бата бэхи эб найрамдалые хангаха байха—гэһэн шэнэ найдалтайгаар гурбан правительствонуудай хоорондохи барисаае бүхэжүүлһэн ба тэдэнэй эб найрамдал болон ойлголсолгын хэмжээ үргэдхэһэн энэ конференциһээ бусабад» —гэжэ Берлинһээ мордоходоо гурбан державын хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ һэн.

Берлинскэ конференциин материалнууд хэблэлдэ тунхаглагдажа, радиогоор дамжуулагдаһан юм. Тиимэ хадань берлинскэ конференци дээрэ шиидхэгдэһэн асуудалнууд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэһэнэй хэрэггүй. Зүбхэн тэрээнэй гол шиидхэбэринүүд дээрэ тогтохо байнаб.

Берлинскэ конференци дээрэ Министрнүүдэй Соведые байгуулха тухай хэлсэжэ тааруба. Министрнүүдэй Соведэй членүүдтэ СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар, Англиин, США-гэй, Франциин ба Хитадай Гадаада Хэрэгүүдэй Министрнүүд орохо байнад. Министрнүүдэй Совет болбол хамтаараа шиидхэхэ ёһотой асуудалнуудые үзэхэ ба тиимэ асуудалнуудые мүн бусад оронуудта зүбшөөн дурадхаха байха юм.

Берлинскэ конференциин хүдэлмэри соо Германи тухай асуудал ехэхэн һуури эзэлнэ. Гурбан союзна державануудай хүтэлбэрилэгшэд Германида державануудай хамтадаа бариха политика тухай, хамтынгаа энэ политикын политическэ ба экономическа гол бодолнууд тухай хэлсэжэ тааралаа. Германска милитаризмые, германска сэрэгэй ажауйлэдбэриие, фашизмын ба тэрэнэй организаци болон пропагандын үлэгдэлнүүдые үндэһөөрынь бүримүһөн һалгаангүйгөөр, бата бэхи эб найрамдалые байгуулжа болохогүй. Эзэмдэһэн газар дээрээ зэрлиг муухайгаар аашалһан бүхы гэмтэниие ба дайн сэрэгэй гэмтэниие барин абажа гэмнэхэ хэрэгтэй. Бүхы фашистнууд ба тэдэниие дэмжэжэ байһан хүнүүд Германидахи хүтэлбэрилхы ажал-ябуулгаһаа зайлуулагдаха ёһотой. «Өөрынгөө ажабайдалые демократическа ба амгалан тайбан байдалай үндэһэ һуури дээрэ саашадаа шэнэдхэн байгуулха ябадалые бэелүүлхын тулада бэлэдхэл хэхэ аргаболомжые немецкэ арадта олгобо. Хэрбээ германска арадай өөрынь оролдолго хүсэлэлгын энэ зорилгые бэелүүлхэ ябадал тээшэ һаадгүйгөөр шэглүүлэгдээд байгаа юм хадань, нэгэ хэды шэнээн болоод байхада дэлхэйн эрхэ сүлөөдэ дуратай, эб найрамдалта арад зоной дунда һуури эзэлхэ аргатай болохо» тээшэ союзнигуудай Германидахи политика хандуулагдаха ёһотой болоно.

Иимэ зорилготойгоор политическэ структурай централизациие һалгааха ябадал үнгэрэгдэхэ байна. Даб дээрэ Германида ямаршье центральна правительство байхагүй. Нютагай захиргаанууд демократическа ёһоор һэргээгдэхэ. Контрольно соведэй зүбшөөрэлгын хизаар соо үгын, хэблэлэй, шажан шүтэлгын эрхэ сүлөөе, парти болон профсоюзуудай эрхэ сүлөө хангаха хэмжээнүүд абтаха байха. Нацистска хуулинууд болюулагдажа, сүүдүүд шэнэдхэгдэн байгуулагдана, эрдэм һуралгада хиналта тогтоогдохо байха юм.

Экономическа талаар союзнигуудай абаха хэмжээнүүд германска экономикын централизациие һалгааха тээшэ хандуулагдаха байха. Германиин онсо эрхэтэ нэгэдэлнүүд, трестнүүд, картельнүүд, синдикатнууд усадхагдаха байха. Зүбхэн зарим зүйлэй экономико, жэшээлхэдэ, финансова, транспорт, коммуникаци, гадаадын худалдаан ба ажауйлэдбэри болбол Хиналтын Соведэй хинамжа доро гүрэнэй секретарьнуудаар хүтэлбэрилэгдэһэн бүхэгерманска департаментнуудта үлөөгдэнэ. Ондоо тээһээ туһаламжагүйгөөр өөһэдынгөө ресурсэнүүдээр германска арадай амиларан һуужа шадахаар хүдөө-ажахые, амгалан тайбан ажауйлэдбэриие доторой хэрэглэмжэдэ хүгжүүлхээр гол анхарал табигдаха байха. «Германска арад хадаа сэрэгэй тотальна диилдэлгэдэ оробо. Тиин, өөртөө татаһан тодхорой хойноһоо харюусаха ябадалһаа зайлажа шадахагүй байна. Юуб гэхэдэ, дайн сэрэгые тэрэнэй өөрөө хайра гамгүйгөөр хэһэн ябадал ба нацистнуудай мухар һүзэгтэй эсэргүүсэлтэ хадаа германска экономикые бута һүргэжэ, эмхигүй ба зоболонто байдалые зайлашагүй болгобо—гэжэ германска арадта ойлгуулан үнэмшүүлхэ» —ябадал гээшэ эзэмдэлгын нэгэ зорилго болоно гэжэ гурбан державын хүтэлбэрилэгшэд хэлсэбэд.

Гурбан Союзна державануудай хүтэлбэрилэгшэд болбол польско асуудал тушаа түйлагдаһан хэлсээнүүдые ехэ хангалтатай дээрэ тэмдэглээ. Польско асуудал болбол удаан сагай турша соо СССР-тэ эсэргүү тэмсэл хэхэдэнь реакционернүүдэй гол зэбсэгүүдэй нэгэниинь болодог байһан юм. Польско диверсантнуудые шиидхэһэн московско сүүдэй процесс болбол польско эмигрантска «правительствын» ба польско шляхтануудай гэмтэ бандануудай юун хүдар орожо байһаниие бүхы дэлхэйдэ харууба.

Национальна нэгэдэлэй Польско Саг зуурын правительствын байгуулагдаһан ба тэрээниие союзнигуудай мэдэрһэн ябадал болбол «Лондондохи урдын польско «правительствые» мэдэрхээ болижо, тэрээниие энээнһээ хойшо үгы лээрэ тоологдохоор болгожо» Берлинскэ конференци дээрэ тогтооһон байна.

Тус конференци дээрэ Польшын газарай хилэ тухай, тэрээнэй эд зөөриин буляалдалга тухай, нюусаар дуугаа үгэхэ бүгэдэниитын һунгуулиин эрхые үндэһэ һуури болгоһон Польшодохи һунгуули тухай, хилын саада тээхи полягүүдые бусааха тухай гэхэ мэтын асуудалнууд үзэглэбэ.

Тус конференци дээрэ Кенигсберг городые ба тэрээн шадархи районииие Советскэ Союзда шэлжүүлэн үгэхэ тухай Советскэ Союзай дурадхал зүбшөөрэгдэн абтаба. США-гэй Президент ба Англиин Премьер-Министр болбол ерэхэ эб найрамдалай конференци дээрэ энэ асуудалые дэмжэхэбди гэжэ хэлэһэн байнад. Нэгэдэмэл нациинуудай организациин членд Итали, Болгари, Финлянди, Венгри ба Румыниие абаха тухай тэдэнэй гуйлтые дэмжэжэ болохо тухай асуудалнууд шиидхэгдэһэн ба эб найрамдалай договор баталхын урда тээ Финлянди, Румыни, Болгари болон Венгритэй дипломатическа харилсаануудые тогтоохо тухай асуудал шудалагдан үзэгдэһэн байгаа. Осин державануудай дэмжэлгэтэйгээр байгуулагдаһан мүнөөнэй испанска правительство болбол өөрынгөө үг гарбал ба ажал-ябуулгаараа агрессорнүүдтэй барисаа холбоотой дээрэһээ, Нэгэдэмэл Нациинуудай организацида член болохо эрхэгүй—гэжэ конференци дээрэ сэхэ мэдүүлэгдэбэ.

Саашадаа конференци болбол германска флот ба худалдаанай суднанууд тухай, Австри тухай, харгалламжа доро байһан территоринүүд тухай, Румыни, Болгари ба Венгридэхи союзна хиналтын комиссинуудай хэрэг ябуулгануудые шэнээр хаража үзэхэ тухай, германска арад зонииие гуримтайгаар нүүлгэн һууришуулха тухай асуудалнууд шиидхэгдэбэ.

Берлинскэ конференциин үедэ гурбан правительствын штабуудай начальнигууд хамтынгаа интересүүдтэ холбогдохо сэрэгэй асуудалнууд тушаа уулзажа шиидхэһэн байна.

Гурбан державын Берлинскэ конференциин шиидхэбэри болбол Европын дайнай хойто тээхи байгуулалтын гол бодолгонуудые тодорхойлһон ба үнэтэ зүб, бата тогтоборитой эб найрамдалые байгуулха шухалын шухала политическэ документ болоно.

Берлинскэ конференциин шиидхэбэри болбол арадуудай бүгэдэниитэрээ аюлгүй байха ба эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ ябадалда уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэхэдэ, СССР-эй нүлөөтэй болоһониие ба тэрээнэй нэрэ түрын үшөө ехээр ургаһаниие гэршэлнэ. Гурбан державануудай Берлинскэ конференциин хүдэлмэрилжэ байха үедэ 1945 оной июлиин 26-да Америка, Англи, Хитад гурбан үгэ дуугүйгөөр капитуляци хэхэ тухай Японидо эрилтэ табиһан байгаа. Японско правительство энэ эрилтые хэрэгсээгээгүй. «Японско правительствын позици гээшэ булимтарха, тонуул дээрмэ хэхэ түсэбөө хаяагүй агрессорэй позици мүн». (Августын 9-эй «Правдын» түрүү бэшэгһээ).

Японско посол Сато гэгшэдэ нүхэр Молотовой үгэһэн мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Японии капитулировалхаһаа арсаһыень хараадаа абажа, японско агрессидэ эсэргүүсэхэ дайнда оролсожо, тэрээгээр дайн сэрэгые дүүргэхэ болзорые хорооохо, хүн амитанай үхэхэ хорохо ябадалые үсөөрүүлхэ болон бүгэдэниитын эб найрамдалые түргэнөөр һэргээн бодхоохо хэрэгтэ туһалха гэһэн дурадхалтайгаар союзнигууд болбол Советскэ Правительствода хандаһан байгаа.

Союзническа үүргэ уялгадаа үнэн сэхэ байжа, Советскэ Правительство болбол союзнигуудай дурадхалые хүлеэн абаад, энэ оной июлиин 26-да хэһэн союзна державануудай мэдүүлгэдэнь нэгэдэлсэбэ.

Советскэ Правительствын энэ политика хадаа эб найрамдалай ерэхэ сагыень дүтэлүүлжэ шадаха, саашадаа үхэхэ хорохо ба зобохо ябадалһаа арадуудые сүлөөлжэ шадаха ба мүн үгэ дуугүй капитуляци хэхэ ябадалһаа арсаһанайнгаа һүүлээр Германиин үзэжэ гараһан тэдэ аюулнуудһаа ба һандаралнуудһаа зайсаха аргые японско арад зондо олгожо шадаха гансал тиимэ зэбсэг болохо байна». Иимэ ушар дээрэһээ Советскэ Правительство болбол Японидо дайн сэрэг соносхоо юм.

Японии агрессивнэ политика бүхы дэлхэйдэ мэдэгдэнэ. Мэдээжэ «Танакын меморандум» соо үшөө 1927 ондо японско империализмын агрессивнэ политикын программа найруулагдаһан байгаа һэн. Японии премьер-министр байхадаа генерал Танака болбол Хитад ба Монголдо эсэргүү дай хэжэ эзэмдэхэ, тэрэнэй тулада США-е бута сохихо хэрэгтэй. Энэдхэг, Архипелаг, Малая Азия, Центральная Азия, Европыешье эзэмдэжэ, бүхы дэлхэй дээрэ захиржа байха гэжэ нюуса бэшэг соогоо японско императорто бэшэһэн байгаа һэн.

Үшөө 1936 ондо нүхэр Сталин болбол дайнай хоёр гуламта бии, тэрээнэй нэгэниинь Алас Дурна зүгтэ Японии оршондо, нүгөөдэнь Германиин зоонодо байна—гэжэ зааһан бэлэй.

Европодохи дайнай гуламта унтараагдан дарагдажа, үгы болобо. Алас Дурнадахи дайнай гуламта үшөө һүүлэй үдэр хүртэр байбашье һаа, Улаан Арми ба Үһан-Сэрэгэй Флодой хүсэтэ сохилтоор баһал унтараагдан дарагдажа, үгы боложо һалаба. Манай бүхы советскэ арад, тэрэ тоодо Бурят-Монголой арад зон японско агрессорые үг үндэһөөрынь усадхахын тулада Японидо дай соносхоһон парти ба Советскэ Правительствынгаа сэсэмэргэн политикые һайшаабад.

Манай алдарта Улаан Арми болбол Маньчжуриин хилые нэбтэрэн гараад, тэрэнэй газар дайдые дайсанһаа бүримүһөн сүлөөлөөд, японско Квантунска армиин частьнууд ба соединенинүүдые плендэ абажа дүүргэбэ.

Берлинскэ конференциин шиидхэбэринүүдые шүүлэн үзэжэ, японско агрессорые бута сохихо талаар Улаан Армиин түйлаһан амжалтануудаар омгорхоһон манай бурят-монгол арад болбол таряагаа һайнаар хуряажа, гүрэнтэйгөө саг соонь тоосохын тула эршэмтэйгээр тэмсэхэ ёһотой.

П. ХАДАЛОВ. ВКП(б)-гэй обкомой лекторскэ группые хүтэлбэрилэгшэ.

Н-скэ частьда бурят-монгол арадай хүбүүн гвардиин капитан Ленскинов Иринчей Ильич гэгшэ угаа хүндэтэй байдаг. Тэрэ хадаа эрэлхэг зориг ба шэн габьяа гаргаһанайнгаа түлөө Улаан тугай гурбан орденоор ба гурбан дайшалхы медальнуудаар шагнагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр **Ленскинов.**
А. Цыпинэй фото.

Баргажанда культурна хүдэлмэри һула

Үнгэрэгшэ зун үбһэхуряалгын хүдэлмэриин ябуулагдажа байха үедэ манай аймагта Бурят-Монгол гүрэнэй Ленинэй орденто хүгжэмтэ театрай бүлэг артистнууд ерэжэ гоё һайхан концертнүүдые табижа, тэндэхи колхознигуудые ехээр һонирхуулһан бэлэй. Агитбригадын составта оролсожо ерэһэн артистнууд нүхэд Шагжын, Линхобоев, Цеденова, Алексеева болон бусад ехэхэн һонирхолтой дуунуудые дуулажа аймагай колхозникуудые һонирхуулаа һэн.

Мүнөө таряахуряалгын үедэ иимэ бригаданууд хэзээ ерэхэ ааб гэжэ аймагай колхозникууд хүлеэн ядажа байна. Ородой ба бурядай хуушанай, тэрэшэлэн мүнөөнэй шэнэ дуунуудые дуулаха, нэгэ акттай зүжэг наада табихада колхозникууд ехээр һонирхоһон бэлэй.

Тэрээнтэй хамта манай аймагай загаһанай ажауйлэдбэри дээрэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ниитэ-культурна хүдэлмэри хэхээр Буррыб трестын зүгһөө агитбригада ерээ һэн. Теэд, эдэ бригадынхид өөһэдынгөө урда табигдаһан хүндэтэй ба харюусалгатай зорилгые бэелүүлжэ шадаагүй гэхэдэ алдуу эндүү болохогүй.

Хэнэйшье мэдэһээр Баргажанай аймаг республикын ажауйлэдбэриин ба культурна центрһээ холо, культурна талаар гээгдэнги аймаг гээшэ. Тиимэһээ республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд манай аймагта агитбригадануудые эрхим артистнуудһаа бүридхэжэ эльгээхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Б. РИНЧИНОВ.

Уранзохёолшод—колхозуудта

Һаяхан, Иволгын аймагай колхозуудай полевой стануудд дээрэ республикын хуушанай уранзохёолшо орденто нүхэр Хоца Намсараев ба поэт нүхэр Ч. Цыдендамбаев гэгшэд гаража, өөһэдынгөө шэнэ зохёолнуудые уншажа, үргэн ниитэ колхозникуудые һонирхуулба.

Гильбириин сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой членүүдэй хамтын суглаан дээрэ Мухаршэбэрэй аймагай «Красный Заган» колхозой членүүдэй хандалга бэшэгые зүбшэн хэлсэжэ, шэнэ уялгануудые абаһанайнь һүүлээр, нүхэр Х. Намсараев болбол «Эхын юрөөл», «Аладай зориг», «Ажалша хүбүүнэй зориг», «Инаг зүрхэн» гэхэ мэтын хэдэн шэнэ шүлэгүүдые уншажа, тэндэ хабаадалсаһан 70 гаран эрэгтэй эмэгтэй колхозникуудые угаа ехээр һонирхуулба.

Поэт нүхэр Чимит Цыдендамбаев болбол «Цырен Хандама хоёр», «Капитан Гастелло», «Геройн эхэ» гэһэн өөрынгөө поэмые уншаба.

Тус сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 80 гаран членүүдэй хабаадалгатайгаар эдэ уранзохёолшод өөһэдынгөө шэнэ зохёолнуудые уншажа, тэдэнэрые угаа ехээр һонирхуулба. Тэрэшэлэн Сталинай нэрэмжэтэ колхозой членүүдэй хамтын суглаан дээрэ иимэ шүлэгүүдые уншаһан байха юм.

Энэ суглаанууд дээрэ хабаадалсаһан эрэгтэй эмэгтэй колхозникууд болбол уранзохёолшод нүхэд Х. Намсараев ба Ч. Цыдендамбаев гэгшэдые удаа дары ерэжэ, гоё һайхан зохёолнуудаа уншажа байгыт гэжэ урибад.

Д. ЛИНХОБОЕВ.

ПОРТ-АРТУРТА

Манай самолёт Порт-Артур дээгүүр нэгэ хэдэн дахин тойрожо ниидэбэ. Тэндэхи бухтын хажуугаар далайн уһанай миралзажа байхань харагдана. Эндэхи уһанай айхабтар тунгалаг байһан хадань, далайн оёорто хэбтэһэн шулуунуудые зяар табин метр дээрэһээ илгажа харамаар байба.

Манайхинай сэрэгүүд Монголой уһагүй сүл губяар ябажа байхадаа, тэдэнэр Ехэ Хинган гэжэ шэлые хүндэлэн аадар бороон соогуур дабажа ябахадаа, японтонтой наншалдажа байхадаа боецууд ба офицернүүд тэрэ домог болоһон Порт-Артурые нэгэтэл нюдөөрөө хараха байхабди гэжэ һанажа ябаа. Манай үеын залуу хүнүүд энэ город тухай гансал аба баабайнарай хэлэһэн дээрэһээ мэдэхэ байгаа. Аяар 40 жэл соо тэндэ японтон эзэрхэжэ байба. Аяар дүшэн жэлдэ!

Жэжэ ба томо хэдэн олон болдогуудай дунда хүреэлэгдэһэн Порт-Артур гээшэ далайн эрьеые зүбшан гайхалтайгаар гонзойһон байха юм. Энэ һайхан город бүхыдөө сэсэрлиг соо халуун ороной наранай хурса элшэдэ игаажа байна.

Манай самолёт газарта буугаа. Газарта буумсараа бидэнэр малгайнуудаа абаад бури абяа аниргүй боложо зогсоод байбабди. Хэншье нэгэшье үгэ дуугараагүй. Энэ сагта али тухай ехэ баяр ёһолол боложо байһыень ондоо юугээршье элирхэйлэн харуулхын аргагүй бэлэй.

Бухта тээһээ далайн һэрюун һэбшээн үлеэбэ. Дэлхэйн бүхы портовой городуудай илгардаг тиимэ хоншуухан смолагай ба далайн үнэр анхилжа байгаа һэн.

Эндэ эгээн түрүүн бууһан транспортна самолёдууд десантна сэрэгүүдые буулгажа, дүтэхэнэ зогсоод байба. Эндэхи газарта эгээн түрүүн буугаад байха гээшэ ехэхэн нэрэ түрэ болохо байна, тиимэ хадань бидэнэр энэ золтой хүнэй нэрэ обогыень мэдэжэ абабабди. Тиигээд байхадаа майор Фальковскиин машина Порт-Артурска газарай тооһые анха түрүүн хүдэлгэбэ гэжэ бидэндэ хэлэжэ үгэһэн байна. Бидэнэр шоссей харгыгаар город тээшэ мордобобди. Харгы хүдар хитадууд—эрэшүүл, эхэнэрнүүд, үхибүүд жирылдэжэ байна. Тэдэнэр хашхаралдажа даллажа байгаад бидэниие: арбуза, яблока, персик, грушэ, виноград, дыня гэхэ мэтын жэмэсүүдые худалдан абагты гэжэ уряалан дуудана. Бишыхан хүүргэнүүд, набтархан шулуун харшануудһаа эхилээд, уйтахан үйлсэ, барилганууд хүртэр энэ байһан хамаг бүхы юумэнүүдые харахада Крымэй ба Кавказай далайн эрье шадарай городуудай заха газар тухай һанаанда ороно.

Бишыхан лавканууд, парикмахерсканууд, сай уудаг газарнуудай ба гэр байрануудай үүдэнүүд айлшадые хүлеэжэ байһан янзаар нээгдэнхэй. Тиихэдээ бидэнэр нэгэшье ород хүнэй шэг шарай харанагүйбди. Гансал һүүлдэ болоод байхада японтон Порт-Артурһаа ородуудые бултынь сүлэжэ гаргаһан юм ха гэжэ мэдээбди. Нэгэ айхабтар ехэ байшангай хажууда обоо ехээр японтоной сомоһон, буу зэбсэгүүд байна гэбэл: карабинууд, автомадууд, пистоледууд, гранатанууд бии. Дайсанай тушааһан буу зэбсэгүүдые ородой сэрэгшэ, гвардиин ахалагша сержант Ворсоев гэгшэ һахижа байна. Энэ хадаа нилээд юумэ үзэһэн сэрэгшэ. Солдатска харгы болбол тэрэ хүниие Порт-Артур тээшэ хүтэлжэ асараа. Тэрэ хадаа эндэ анха түрүүн ерэһэн советскэ хүнүүдээр хамта тэрэ Номгон далайн городто ороһон байна.

Тус городто дүүрэн гурим журамтай ба амгалан тайбан байдалтай.

Эндэ манайхинай десант хайшан гээд бууһан тухай бидэндэ хөөрэжэ үгэнэ. Гвардиин майор Белодед гэгшэ гвардиин ахалагша сержант Воробьевтой хамта японско гарнизоной начальник вице-адмирал Кабояси гэгшые бэдэржэ олоо. Олон орденуудые зүүһэн Кабояси өөрынгөө кабинедэй үүдэндэ ородой сэрэгшэдые харахадаа гайхашоо. Майор Белодед болбол тэрэниие манай генералда ошохоор яба гэжэ дурадхаһан байна. Порт-Артурта байһан японско флодые командалагша Кабояси үни удаан асуулта хүүлжэ байхаар бэеэ баадхаагүй.

Манайхинай автоматчигууд хадаа телеграф, телефонно станци японско корабльнуудай байжа байһан портые тэрэ доро эзэлбэ. Майор Белодед портын һахюулһаа 400 японтоной буу зэбсэгыень хуряагаад, катерта һуужа мордобо. Тэрэ катерынь адмирал Макаровта харгыень зааһан тэрэ алдарта манагай хажуугаар ябажа үнгэрөө.

Нэгэ хэдэн японско шхунанууд тэрьедэхэ һэдэлгэ гаргаба, тиибэшье тэдэнэр баригдаад, портдо бусаагдаа.

Порт-Артурта ороһон түрүүшынгээ үдэртэ улаанармеецүүд 1904 ондо Порт-Артурай түлөө болоһон тэмсэлдэ ами бэеэ үгэһэн ородой сэрэгшэдэй могила дээрэ веногуудые табиһан байгаа.

Капитан В. КОСТЮКОВСКИЙ.
Порт-Артур. (ТАСС-эй спецкорр).

ХИЛЫН СААНА

Нүхэр И. В. Сталинай арад зондо хандаһан тухай хилын саана бэшэнэ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 4. (ТАСС). Нүхэр И. В. Сталинай арад зондо хандаһан бэшэгые тайлбарилха зуураа, «Нью-Йорк геральд трибюн» гэжэ газетэ редакционно статья соогоо Урда Сахалин ба Курильска аралнууд Советскэ Союз тээшэ орохонь гэжэ энэ хандалга соо хэлэгдэһэн мэдүүлгые һайшаана. Лондонһоо абтаһан мэдээсэлэй ёһоор, Англиин алба-тушаалтай хүнүүд тус мэдүүлгые тиимэл байха ёһотой гэжэ тоолоһыень тэмдэглээд, «Нью-Йорк геральд трибюн» газетэ хадаа Советскэ Союзай тиимэ хэмжээ абалгыень американецууд мүн лэ зүб гэжэ тоолохонь найдалтай гэжэ бэшэнэ. Советскэ Союз хадаа Курильска аралнуудые Охотско далайһаа Советскэ Союз тээшэ орохо харгыень хааха хаалта гээшэ гэжэ хододоо харадаг һэн. Курильска аралнууд дээрэ байһан ородой гарнизонууд американецуудай ашаг туһыень эбдэхэгүй байха ба японско агрессиин аюулые зайлуулаад байхада, Холбоото Штадууд болон Советскэ Союзай хоорондо Номгон далай хүндэлэн улам ехэ хэлхээ холбоотой болохо гэжэ тэмдэглээд, тэрэ газетэ болбол тиимэ холбоониие ехэ болгохо гээшэ ашагтай туһатай байха, юундэб гэхэдэ бүхы дэлхэйн ажал үйлэдбэриие ехэ болгохо ба американецууд ба ородууд хоюулаан тон дүтэ хүршэнэр байһанаа мэдэжэ ойлгоходонь туһалха юм гэбэ.

Фирлингер ба Масарик гэгшэд Лондон ошохоор ниидэбэ

ПРАГА, сентябриин 4. (ТАСС). Мүнөөдэр Чехословацка правительствын премьер-министр Зденек Фирлингер болон гадаада хэрэгүүдэй министр Ян Масарик гэгшэд Лондон ошохоор ниидэбэ.

МИТРОПОЛИТ НИКОЛАЙ ПАРИЖДА ОШООД БАЙНА

ПАРИЖ, сентябриин 4. (ТАСС). Афи агентствын дамжуулһань хадаа, сентябриин 2-то Парижда байгаа православна соборто ородой эмиграциин церковьнүүдые Московско епархитай нэгэдүүлгэ болобо гэнэ. Советскэ столицаһаа зорюута ерэһэн митрополит Николай Крутицкий гэгшэ августын 29-дэ баяр ёһололой суглаан дээрэ хоёр церковьнуудэй ударидагшадые: Митрополит Евлогий ба митрополит Серафим гэгшэдые эбтэнь оруулһан байна. Соборой дүүрэһэнэй һүүлээр энээнэй урда тээ таража бутарһан аад, Парижда байһан ородой элдэбын церковьнууд энээнһээ хойшо бүхы Русиин патриарх Алексий гэгшын дээдэ хуулиие тоодог болохонь гээшэ.

Харюусалгата редактор **Ц. Г. ГАЛСАНОВ.**

Городой агитаторнууд колхоздо гараба

Городской партийна эхин организацинууд нёдондохи жэлэй жэшээгээр хүдөө нютагуудта өөһэдынгөө эрхим түрүү агитаторнуудые эльгээжэ, колхозно партийна эхин организацинуудта таряахуряалгын үедэ полевой стануудд дээрэ агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэнь туһална.

Городской районой партийна эхин организацинууд колхозуудта 27 агитатор эльгээбэ. ВКП(б)-гэй Заводской ба Железнодорожно райкомууд 29 агитатор томилоо. Бүхы дээрээ манай городһоо 61 эрхим һайн агитаторнууд хүдөө нютагуудта ошобо.

Мүнөө Торпин, Бичурын, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Кяхтын аймагуудта хэдэн арбаад агитаторнууд ерээд, хүдэлмэреэ эхилбэ.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1.80, зам. ответ. редактора—7.89. ответ. секретаря—3.23. отделов: партийной жизни и промышленности—7.89. сельского хозяйства—6.03 писем и переводов—6.03 (2 зв); объявлений—2.64 (2 зв.).

Н—00436. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500